

Vyjádření k materiálu prof. Vostatka ze dne 18.6.2014

Materiál reaguje na text Jaroslav Vostatek: Replika k Připomínkám k materiálu prof. Vostatka „Úvodní info o důchodových systémech a způsobu jejich financování“ od Vladimíra Bezděka

Účelem tohoto textu je reagovat na některé pasáže textu prof. Vostatka z 18.6., poskytnout dodatečnou evidenci a napomoci vyjasnit některá nedorozumění. Považuji za důležité, aby Odborná komise měla k dispozici plnohodnotné informační spektrum. Text odkazuje na počátku odstavce vždy na inkriminovanou pasáž textu prof. Vostatka. V závěru tohoto dokumentu je pdf podoba textu prof. Vostatka jako celek přiložena.

1. Str.1, odst. 1: cílem mého textu z 10.6. bylo reagovat na některé aspekty prezentace prof. Vostatka dne 4.6. proto, že na samotném jednání Odborné komise na diskuzi nezbyl vůbec žádný prostor. Fakt, že prezentace nebyla rozeslána komisi předem, není vinou prof. Vostatka, ale spíše důsledkem toho, že organizační zabezpečení činnosti komise se tehdy teprve rozbíhalo.
2. Str. 1, odst. 5-6: níže cituji odstavec z předmětné kapitoly The reasons for a Multipillar Systems publikace Světové banky (str. 239). Celá kapitola, zakončená tímto odstavcem, jasně popisuje princip diverzifikace rizik. Pro zřetelnost jsem některé pasáže textu zvýraznil. Nemohu tedy přijmout tvrzení prof. Vostatka, že pojem diverzifikace se v této pasáži publikace Světové banky vůbec nevyskytuje, ani následné vývody opírající se o konstatování, že „Bezděkův ‘nejlepší důkaz’ prostě není“.

„This multi pillar system should have better-targeted redistributions, more productive savings, and lower social cost. In addition, it best achieves the third goal of old age security programs – insurance - since it **reduces the exposure of** workers to political, investment, and country specific **risks**. In a single pillar system, by contrast, workers are putting all their eggs in one basket. And they will be in serious trouble if that basket -public or private - breaks. Because some of the risks of the next sixty years are not even dreamed of today, broad **diversification** across differing financial and managerial sources **is the best way to insure in an uncertain world**.“

3. Str.2, odst. 1-2: prof. Vostatek argumentuje, že Výkonný tým měl v letech 2004-2005 politikům a stranickým expertům zprostředkovávat odborné poznatky, taktéž doporučit ODS optimální řešení liberálního typu a analyzovat různé další varianty vývoje důchodového systému. Dovolím si připomenout, že mandát činnosti Výkonného týmu i dalších částí tehdejší komise byl jasně stanoven zřizovacím usnesením vlády a takto byl po celou dobu činnosti respektován. Výkonný tým tak měl roli „kalkulačky“, která kvantifikovala jednotlivé scénáře vývoje důchodového systému navržené zástupci politických stran. V rámci dialogu nad výsledky docházelo ze strany politických zástupců k částečným úpravám jejich zadání.¹ Odpovědnost za obsah zadání byla jednoznačně doménou politických expertů a reprezentantů. Nejednalo se o oblast odpovědnosti Výkonného týmu.
4. Str.2, odst. 4 – str. 3, odst. 1: prof. Vostatek uvádí, že se v posledních letech snažím NDC diskvalifikovat odvoláváním se na analýzy Výkonného týmu....ve kterých mj. byla použita hranice chudoby, resp. životní minimum ve výši 24,5% průměrné mzdy... a nadto požaduji „z pochopitelných důvodů ‘diverzifikací’ ... a proto mi průhledné NDC s nízkou sazbou pojistného překáží...podobně jako ze stejných důvodů dávají lobbisté přednost dnešnímu netransparentnímu českému ‘důchodovému pojištění’“.

¹ První kolo výpočtů bylo dokončeno na konci února 2005, a pak následovala tři další kola úprav zadání a výpočtů, to poslední ve druhé půli května 2005. Jednotlivé analýzy jsou ještě dnes k dispozici na internetu (<http://www.ceskereformy.cz/bezdekova-komise-2004-2005/> sekce Výsledky výpočtů návrhů penzijní reformy politických stran). Vývoj jednotlivých zadání v čase tak lze sledovat i dnes.

K tomuto uvádím následující fakta:

- Zadáání a jeho jednotlivé parametry, tedy i výše minimálního důchodu, byla rozhodnutím zástupců politických stran, nikoliv Výkonného týmu – viz vysvětlení v předchozím bodě.
- Ve prospěch diverzifikace českého důchodového systému argumentuji již od druhé půle devadesátých let. Doložitelně viz např. moje výzkumná práce z roku 2000 „Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reforem)“, zejména díl první².
- Tento názor jsem tedy veřejně zastával již v době, kdy jsem působil ve veřejném sektoru prostřednictvím ČNB. Naznačování, že moje podpora diverzifikace v důchodovém systému souvisí s „lobbistickými“ aspekty, je v rozporu s fakty. Úroveň takovéto argumentace komentovat nebudu.
- K NDC systému jako takovému: moje vyjádření se opírají o veřejně publikované výpočty takovéto varianty na ekonomicko-demografické podmínky ČR. Z těchto podkladů vyplývá, že v případě aplikace „čistého“ NDC by mnoho desítek procent populace získalo velmi nízký starobní důchod. Anebo bude nutné doplnit čisté NDC o prvek minimálního důchodu (viz varianta ČSSD z roku 2005), v jehož důsledku cca 1/3 či více populace získá právě tento minimální důchod. Tudíž v rámci zásluhového NDC systému bude významná část populace pobírat paradoxně rovný důchod.

5. Str. 3-4, problematika nákladů fondových systémů:

- K problematice datové dostupnosti: podrobná data o nákladech i výnosech trhu penzijních společností i penzijních fondů, a taktéž i bilanční položky celého trhu, jsou po kvartálech veřejně k dispozici na webu ČNB.³ Podrobné údaje za jednotlivé penzijní společnosti jsou k dispozici v jejich účetních výkazech uvedených ve výročních zprávách, které jsou veřejně k dispozici na internetových stránkách společností.
- Není pravda, že z webu Asociace penzijních společností zmizela výroční zpráva za rok 2010. Je po celou dobu k dispozici na adrese http://www.apfcr.cz/publikace/2010/cz_verze.html. Na webu je i zpráva za rok 2011. Od 1.1.2013 se zásadně změnilly podmínky fungování penzijního sektoru v ČR (vytvoření penzijních společností, oddělení prostředků účastníků od prostředků akcionářů atd) a detailní data o všech nákladech, výnosech apod. od 1.1.2013 jsou k dispozici na webu ČNB (viz předchozí odrážka).
- K vysvětlení rozdílu mezi 1,4% a 0,7% nákladů (z aktiv ve správě). Údaje, které publikovala Asociace penzijních společností, zahrnovaly veškeré náklady systému. Tedy nejen administrativní (správní), ale taktéž náklady na finanční umístění (investiční správa prostředků) a náklady akviziční (získání nových klientů). Tomuto odpovídalo v roce 2010 hodnota 1,4% (do roku 2013 celkové náklady sektoru klesly, navzdory ad hoc nákladům se změnou systému ve druhém i třetím pilíři, na 1,0% aktiv ve správě – lze ověřit výpočtem z dat uveřejněných na webu ČNB). Data z publikace OECD (0,7%) zahrnují pouze správní (administrativní) náklady systému. I zde dochází k poklesu této hodnoty, v roce 2013 činily administrativní náklady systému 0,55% aktiv ve správě. Není fér kohokoliv obviňovat z manipulace s daty, metodologií či neexistencí relevantních dat.
- Pro úplnost dodávám, že administrativní náklady českého spořicího pilíře zahrnují nejen náklady spojené se spořicí fází, ale i administraci všech typů výplat – dávek ze systému. Například v roce 2013 bylo ze systému nově přiznáno a vyplaceno téměř 245 tisíc různých

2

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/en/research/research_publications/mp_wp/download/vp2500.pdf

3

http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/penzijni_spolecnosti/index.html;

http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/fondy_ps/index.html

dávek. Český fondový systém prokazatelně v čase zlepšuje svou efektivitu. Veškeré jeho činnosti na příjmové i výplatní straně nákladově stály 1,4% aktiv v roce 2010, v roce 2013 pak 1,0% aktiv. To je výrazně méně než prof. Vostatkem uváděných (z publikace OECD) 2,3% aktiv ročně.

Závěrem dodám, že Výkonný tým skutečně v letech 2004-2005 pro účely výpočtů předpokládal náklady spořicíh systémů ve výši 2% aktiv ročně, jak uvádí prof. Vostatek a jak lze dohledat na internetu i dnes.⁴ Důvodem bylo, jak je v níže odkazovaném textu uvedeno, pracovat s dostatečně obezřetnou hodnotou. Jinými slovy, aby výsledky jednotlivých variant důchodové reformy nemohly být obviněny z toho, že pro spořicí pilíře byly použity „podhodnocené“ nákladové předpoklady.

6. Str. 5, odst. 2-3: poznámka k norskému důchodovému systému měla v mém textu z 10.6. jediný účel – poukázat čtenářům na to, že norský důchodový systém má více komponent. Proto ta díky „v případě, že by norský model měl sloužit jako východisko pro úvahy v ČR...“. Byla to dodatečná informace do případné diskuze (na kterou 4.6. nezbyl čas), ne kritika prof. Vostatka.
7. Str. 5, odst. 5 – str. 6, odst. 1: k argumentům prof. Vostatka uvádím následující:
 - Náklady ČSSZ na nedůchodové dávky (nemocenská apod) nevstupují do výpočtu nákladového % ČSSZ z titulu provozování důchodového systému.
 - Jak bylo uvedeno v bodě 5 výše, i český třetí pilíř zahrnuje (v činnostech a tudíž i v nákladech) výplatní fázi vůči svým klientům.
 - Obvinění o znevýhodnění kalkulací varianty NDC ze strany Výkonného týmu v roce 2005 je třeba jednoznačně odmítnout. Zprvce není pravda, že informace je třeba čerpat z „běžně nedostupných materiálů“. I dnes, po skoro deseti letech, jsou analýzy dostupné na internetu.⁵ V poznámce pod čarou na str.6-7 je vysvětleno následující: „Administrativní náklady jsou od roku 2010 uvažovány ve výši 2,1% vybraného pojistného, tedy poněkud vyšší než v základní variantě PAYG DB systému (1,8% vybraného pojistného). Jde o arbitrární předpoklad, nikoliv prognózu výše administrativních nákladů. Lze předpokládat, že administrativní náklady NDC systému by měly být vyšší než v případě PAYG DB systému. Vzhledem k absenci relevantních údajů je ovšem téměř nemožné odhadnout jejich výši. Jednorázové náklady související s přiznáním anuitního důchodu nejsou uvažovány“. Zadržím, zvýšení administrativních nákladů PAYG systému z 1,8% příjmů (tuto úroveň v letech 2002-2004 systém dosahoval) o pouhých 0,3% na 2,1% (nikoliv 2,5% jak uvádí prof. Vostatek), lze považovat za velmi mírný nárůst, vezmeme-li v úvahu, že přechod na NDC systém fakticky obnáší zavést pro každého občana staršího 18 let individuální účet u ČSSZ, kde se bude „on-line“ sledovat tok všech zaplacených prostředků (občanem i jeho zaměstnavatelem), jejich „úročení“, veškeré náhradní doby pojištění⁶ apod. Zatřetí, neuvažovalo se s náklady na výpočet anuity.⁷ S ohledem na tyto argumenty i fakta uvedené v bodě 5 (třetí a čtvrtá odrážka) výše lze konstatovat, že z hlediska přístupu k nákladům tomu bylo v komisi v letech 2004-2005 přesně naopak, než jak tvrdí prof. Vostatek: zvýhodněny byly PAYG/NDC varianty na rozdíl od variant, které obsahovaly i fondovou komponentu v penzijním systému.
8. Str. 6, odst. 2-4: Ohrazuji se proti přidávání adjektiv, která jsem nikdy nepoužil, do kontextu mých výroků a závěrů. ...“hodné“ penzijní společnosti...“zlá“ ČSSZ...“ošklivý“ stát... Manipulativní technika vedení diskuze je naprosto zbytečná, ničemu neprospívá a jen otravuje ovzduší. Uvítám věcné argumenty, které budou polemizovat s mými výroky, takové však v této části textu prof. Vostatka nenacházím. Považuji tedy své výroky i nadále za správné, byť třeba i „komické“.

⁴ <http://www.ceskereformy.cz/soubory/dokumenty/bezdekova-komise-1-makro-scenar.pdf>; sekce 3.9 Administrativní náklady penzijních fondů.

⁵ <http://www.ceskereformy.cz/soubory/dokumenty/analiza-cssd-3kolo.pdf>

⁶ Dnes některé náhradní doby pojištění se do systému „vkládají“ až při výpočtu důchodové dávky, tedy i několik desítek let poté, co ve skutečnosti tyto doby vznikly.

⁷ Na rozdíl od fondových pilířů, kde byly tyto jednorázové náklady ve výši 7% aktiv do výpočtu zahrnuty.

9. Str. 6, odst. 5: souhlasím s prof. Vostatkem, že prosté srovnání nákladů průběžného a fondového systému srovnává nesrovnatelné. Důvodem, proč jsem sepsal text z 10.6. v pasáži nákladů byl fakt, že navzdory výše uvedené nesrovnatelnosti často v debatách ke srovnání jablek a hrušek ohledně nákladů dochází, a nevyvaroval se toho ani prof. Vostatek ve své prezentaci a přednesu dne 4.6.

Vladimír Bezděk
14.7.2014

Pro úplnost přikládám i text prof. Vostatka z 18.6.2014.

Replika Vostatka k
Připomíncekám Bezděl